

Leeratelier 3

Meldcode & Partnerschap

Het krachtige gesprek met ouders

1 september 2023

Yvonne van Pouderoijen
Niels Hermens
Mark van Dijk

 ZonMw

RKJ-NH
Regionale
Kenniswerkplaats
Jeugd
Noord-Holland

Meldcode & Partnerschap

Het krachtige gesprek met ouders

Auteurs Yvonne van Pouderoijen, Niels Hermens, Mark van Dijk

Onderzoekslijnen Lectoraat Empowerment & Professionalisering / RKJ-NH

Soort object Leeratelier 3

Datum 1 september 2023

Deze publicatie is mede tot stand gekomen met een financiële bijdrage van ZonMw voor de Regionale Kenniswerkplaats Jeugd Noord-Holland.
Toegankelijkheid van het recht van Y. van Pouderoijen, N. Hermens en M. van Dijk is in licentie gegeven volgens een Creative Commons Naamsvermelding-GelijkDelen 4.0 Internationaal-licentie
2023 Hogeschool Inholland

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
1.1 De Meldcode	4
1.2 Partnerschap professionals en ouders	4
1.3 Handelingsverlegenheid	5
2. Aanpak van het onderzoek	6
2.1 Observaties tijdens trainingen door de trainer/onderzoeker	6
2.2 Actualiteitencollege	6
2.3 Interviews met ervaringsdeskundigen	7
2.4 Interview met het MDFT-team Amsterdam	7
3. Bevindingen	8
3.1 Signaleren en registreren van vermoedens van onveiligheid (stap 1)	8
3.2 In gesprek gaan met het gezin over de vermoedens van onveiligheid (stap 3)	8
3.3 Wie moet contact hebben met ouders bij vermoedens van onveiligheid?	9
3.4 Succesvol partnerschap	9
3.5 Ervaringsdeskundigen over het partnerschap met professionals	10
4. Conclusie en aanbevelingen	11
4.1 Beantwoording hoofdvraag	11
4.2 Samenvattende conclusie en ontwikkeling tool	11
4.3 Beleidsaanbevelingen	12
Bijlage 1 - Literatuur	13
Bijlage 2 - De vijf stappen van de Meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling	14

1. Inleiding

Dit is een rapportage over een actieonderzoek naar hoe professionals de wet Meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling toepassen en hoe zij tijdens het toepassen van de Meldcode werken aan het behoud van het partnerschap met ouders. Het onderzoek vond plaats vanuit de Regionale Kenniswerkplaats Jeugd Noord-Holland (RKJ-NH). De RKJ-NH is een samenwerkingsverband tussen professionals uit de praktijk, beleidsmakers, het beroepsonderwijs en onderzoekers. Gezamenlijk pakken de partners maatschappelijke vraagstukken op rondom jeugd. De Kenniswerkplaats functioneert als een netwerk om kennis en ervaringen te onderzoeken en uit te wisselen over gezond, veilig en kansrijk opgroeien van kinderen en jeugd in Noord-Holland.

De rapportage is een opbrengst uit leeratelier 3 van de RKJ-NH¹ en heeft als doel inzicht te genereren in hoe professionals de Meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling toepassen en partnerschap realiseren met de ouders en verzorgers. Bij het toepassen van de Meldcode is het van essentieel belang dat professionals partnerschap met ouders realiseren en behouden voor een positieve ontwikkeling van de betrokken kinderen (De Winter & Reijneveld, 2012).

1.1 De Meldcode

De Meldcode is een stappenplan voor het handelen bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling voor professionals die werken met jeugd en gezinnen. Sinds 1 juli 2013 zijn organisaties en zelfstandige beroepsbeoefenaren die werken met jeugd en gezinnen op grond van de Wet Meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling verplicht om een Meldcode te hanteren die vertaald is naar hun organisatie en beroepsgroep (Ministerie van VWS, 2016). Om de Meldcode hanteerbaarder te maken voegde het Ministerie van VWS in 2019 een afwegingskader (Steege, 2018), een professionele norm en veldnormen aan de Wet Meldcode toe. Sindsdien is er binnen het jeugdbeleid en de uitvoering daarvan ook weer extra aandacht voor de Meldcode.

De Wet Meldcode bestaat uit vijf stappen. Stap 1 is dat professionals bij vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling in een gezin deze signalen in kaart brengen. Vervolgens moeten de professionals in stap 2 de in kaart gebrachte signalen duiden in overleg met een collega met expertise op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling. Dit kan een collega zijn binnen de eigen organisatie, maar ook daarbuiten. In stap 3 bespreekt de professional de signalen met de ouders in het gezin en eventuele andere relevante betrokkenen, waaronder mogelijk ook de kinderen. Na het bespreken van de signalen met het gezin en andere betrokkenen weegt de professional het risico, de aard en de ernst van de situatie. Dit is stap 4 van de Meldcode. Bij het wegen kan de professional gebruikmaken van een risicotaxatie-instrument naast het afwegingskader dat binnen zijn organisatie wordt gebruikt. In stap 5 ten slotte beslist de professional of het noodzakelijk is om een melding te maken van de situatie bij Veilig Thuis of dat het mogelijk is om zelf hulp te bieden of te organiseren. Ook deze stap wordt uitgevoerd met het afwegingskader behorend bij de eigen beroepsgroep. Bijlage 2 bevat een uitgebreidere omschrijving van de stappen van de Meldcode.

1.2 Partnerschap professionals en ouders

Dit onderzoek gaat over hoe professionals partnerschap met ouders realiseren bij het werken met de Meldcode. Met partnerschap bedoelen wij een zo gelijkwaardig mogelijke samenwerkingsrelatie tussen de professional en de cliënt, waarbij de cliënt zelfregie behoudt. Deze definitie sluit aan bij Yardley en Kendall (2013), die gelijkwaardig partnerschap zien als een manier om de autonomie en eigenwaarde

¹ De vraagstukken waar de RKJ Noord-Holland zich op richt zijn onderverdeeld in vier leerateliers: (1) Leren van de jongerencommunity Triple Threat in Haarlem, Schalkwijk; (2) Samenwerken van sociaal professionals met informele hulpbronnen om crisissituaties in gezinnen te voorkomen; (3) Onderzoeken hoe jeugd- en gezinsprofessionals de meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling in partnerschap met de gezinnen kunnen toepassen; en (4) Leren van samenwerking met informele hulpbronnen rondom gezinnen met complexe problematiek om zwaardere jeugdhulp te voorkomen.

van cliënten te vergroten en om gezamenlijk tot beslissingen te komen. In onze omschrijving van partnerschap spreken wij van 'zo gelijkwaardig als mogelijk', omdat er altijd ongelijkwaardige elementen zijn in de relatie tussen professional en cliënt, zoals kennis, ervaringen en verantwoordelijkheden (Stikkelbroek, 2014).

1.3 Handelingsverlegenheid

Bij vermoedens van huiselijk geweld of kindermishandeling is tijdig actie ondernemen nodig om te voorkomen dat kinderen lang blootgesteld blijven aan onveiligheid en nadelige gevolgen hiervan ondervinden (Bakker & Nhass, 2018). De verscherpte Meldcode, het toegevoegde afwegingskader, de veldnormen en de professionele norm moeten professionals die werken met ouders en kinderen helpen bij het signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling en het op tijd nemen van hun professionele verantwoordelijkheid in deze situaties.

Ondanks de aanwezigheid van dergelijke kaders en normen blijven professionals het lastig vinden om vermoedens van huiselijk geweld of kindermishandeling te signaleren. Laat staan ze bespreekbaar te maken in het gezin waar de signalen vandaan komen. Dit blijkt zowel o.a. uit de literatuur als uit de oriënterende gesprekken die wij bij aanvang van Leeratelier 3 tussen september en december 2020 voerden met professionals die in Noord-Holland de Meldcode toepassen. Deze professionals werken in het voorveld (de wijkteams, CJG) en het middenveld (onder andere Kenter Jeugdhulp en Parlan). Zij waren aandachtsfunctionaris huiselijk geweld en kindermishandeling binnen hun organisatie, partner in de regio of trainee tijdens de training Meldcode.

Professionals zijn handelingsverlegen omdat zij twijfelen of hun zorgen wel terecht zijn, omdat ze bang zijn om ouders onterecht te beschuldigen of omdat ze vrezen het contact met de ouders te verliezen als zij hun zorgen uiten (Ridderbos-Hoving et al., 2020). Ook komt het voor dat professionals denken dat ze niet over de vaardigheden of middelen beschikken om passende acties te ondernemen (GGD Haaglanden, 2018; Daamen, 2017).

Bij het toepassen van de Meldcode hoort dat professionals de signalen bespreken met de ouders en tegelijkertijd een partnerschap met hen opbouwen en ontwikkelen. Veel professionals vinden juist deze gesprekken met ouders moeilijk en hebben daarom behoefte aan tools die hen hierbij helpen. Dit was de reden voor dit actieonderzoek, waarvoor we een hoofdvraag en vier deelvragen formuleerden (zie kader 1).

Kader 1. Onderzoeksvragen

Hoofdvraag: Hoe kunnen jeugdprofessionals de stappen 1 en 3 van de Meldcode zo uitvoeren dat zij het partnerschap met ouders en kinderen behouden en zo bijdragen aan een positieve ontwikkeling van de kinderen?

Deelvraag 1: Hoe brengen jeugdprofessionals signalen van onveiligheid in kaart? (stap 1 van de Meldcode)

Deelvraag 2: Welke handelingen van jeugdprofessionals bij het in kaart brengen van signalen van onveiligheid dragen bij aan succesvol partnerschap met de gezinsleden en welke handelingen beschadigen dit partnerschap? (stap 1 van de Meldcode)

Deelvraag 3: Hoe bespreken jeugdprofessionals de signalen van onveiligheid die zij opvangen met de ouders en kinderen? (stap 3 van de Meldcode)

Deelvraag 4: Welke handelingen van jeugdprofessionals bij het bespreken van signalen van onveiligheid dragen bij aan succesvol partnerschap met de gezinsleden en welke handelingen beschadigen dit partnerschap? (stap 3 van de Meldcode)

2. Aanpak van het onderzoek

Leeratelier 3 betrof een kwalitatief participatief actieonderzoek. De trainer/onderzoeker verzamelde data via observaties bij trainingen voor professionals, studenten van de Hogeschool Inholland, een actualiteitencollege over de Meldcode en interviews met ervaringsdeskundigen. De bij de trainingen aanwezige professionals gaven toestemming voor het verzamelen en gebruiken van de informatie.

De volgende dataverzamelingen vonden plaats:

- Observaties tijdens trainingen door de trainer/onderzoeker
- Interviews door studenten Social Work onder leiding van onderzoeksteam
- Dialoog tijdens actualiteitencollege
- Interviews met ervaringsdeskundigen
- Interview met het MDFT-team (MultiDimensionale FamilieTherapie-team)

2.1 Observaties tijdens trainingen door de trainer/onderzoeker

De eerste auteur van dit rapport, Yvonne van Pouderoijen, deed actieonderzoek in zes van haar trainingen in 2021 bij stichting Groeimee. Daarvoor heeft er nog een training plaatsgevonden bij Kenter Jeugdhulp. In totaal is er in die periode van vierenvijftig professionals informatie verzameld. De trainingen werden door de onderzoeker gegeven. Haar observaties tijdens de trainingen vormden de basis voor dit onderzoek. In de training lag de nadruk op het bespreken van door de professionals ingebrachte casuïstiek waarbij zij zich handelingsverlegen voelden of waarin zij inhoudelijke vragen hadden bij de casuïstiek of over hun eigen rol.

De taak van de trainer was om tijdens de trainingen niet alleen stil te staan bij het perspectief van de professional, maar ook bij dat van de cliënt. Voor een zo gelijkwaardig mogelijk partnerschap tussen professional en ouder moet er altijd aandacht zijn voor beide perspectieven. In de training liet de trainer professionals dit met een oefening ervaren.

Met het behandelen van de casuïstiek konden de deelnemers oefenen met het toepassen van de stappen van de Meldcode en tegelijkertijd ervaren welke dilemma's en vragen het lastig voor hen maken om de stappen te doorlopen zoals bedoeld. Voorafgaand aan de training ontvingen deelnemers theoretische stukken met nuttige tips en tools voor signalering van onveiligheid en toepassing van de stappen van de Meldcode.

In 2021 werd van de participatieve observaties bij de trainingen een logboek bijgehouden. Door de vragen die de deelnemende professionals stelden en de casuïstiek die zij inbrachten, ontving de trainer directe informatie over de knelpunten en successen die professionals ervaren bij het toepassen van de Meldcode én het hierbij realiseren en behouden van partnerschap met ouders. Bovendien boden de discussies over de casuïstiek de kans om verschillende perspectieven hierop bij elkaar te brengen. Het actiegerichte karakter van dit onderzoek bestond uit het feit dat de trainer de trainingen direct kon aanpassen op de vragen van de professionals. Dit resulteerde in een geactualiseerde training.

Door de diverse lockdowns tijdens dit onderzoek vanwege de coronapandemie werden trainingen uitgesteld en hadden professionals minder tijd voor nevenwerkzaamheden, zoals het deelnemen aan de training of een interview. Ook vonden in deze periode twee van de zes trainingen online plaats. De dialoog over de ingebrachte casuïstiek was in de online trainingen minder diepgaand dan in de live trainingen. Studenten van Hogeschool Inholland waren bij één training aanwezig en interviewden acht professionals direct nadat zij hadden deelgenomen aan een training Meldcode. Deze gestructureerde interviews bestonden uit open vragen en meerkeuzevragen over de ervaringen van de professionals met het toepassen van de Meldcode in algemene zin en over hoe zij het werken in partnerschap met ouders ervaren.

2.2 Actualiteitencollege

Naast de trainingen vond vanuit de Werkplaats Sociaal Domein Noord-Holland en de Regionale Kenniswerkplaats Jeugd Noord-Holland op 15 juni 2021 een actualiteitencollege plaats over de Meldcode. Tijdens dit actualiteitencollege namen drieënvijftig professionals deel aan een dialoog over het partnerschap met ouders tijdens het toepassen van de Meldcode en over gespreksvoering met

kinderen als onderdeel van stap 3 van de Meldcode. Om de dialoog te voeden, legden we hun de volgende dilemma's voor:

- Ouders ontkennen de zorgen en je weet niet hoe je verder moet als professional
- Je vreest zelf op basis van ervaringen met het gezin dat het gesprek zal leiden tot beëindiging van de ingezette hulpverlening terwijl die zo nodig is.

Van het actualiteitencollege zijn een schriftelijk verslag en een video-opname gemaakt. Die zijn gebruikt voor de beantwoording van de onderzoeksvragen.

2.3 Interviews met ervaringsdeskundigen

Om bij de beantwoording van de onderzoeksvragen ook het cliëntperspectief mee te nemen, interviewden we begin 2022 vijf ervaringsdeskundigen. Twee van hen waren slachtoffer van partnergeweld, twee waren als kind getuige van huiselijk geweld en slachtoffer van kindermishandeling en een was slachtoffer van oudermishandeling. De interviews duurden gemiddeld twee uur. Onderwerpen waren welke vormen van huiselijk geweld of kindermishandeling zij hadden meegemaakt; welk contact zij met professionals hadden in de periode van het huiselijk geweld of kindermishandeling; wat zij als positief en wat als negatief ervaarden in dit contact; en wat zij een ander zouden gunnen die zich in een soortgelijke situatie bevindt.

2.4 Interview met het MDFT-team Amsterdam

Het MDFT-team (MultiDimensionale FamilieTherapie) biedt behandeling aan ouders en jeugdigen met als doel de relatie en onderlinge communicatie tussen de gezinsleden te verbeteren. Het MDFT-team is gespecialiseerd in complexe casuïstiek en daarmee specifiek getraind in met ouders praten over onveiligheid in het gezin.

Centraal in de aanpak van het MDFT-team staan de waarden 'oordeelsvrij' en 'meerzijdige partijdigheid'. De pijn die ouders ervaren wordt gebruikt om hen vanuit die machteloosheid weer een actieve rol te geven en daarmee de regie weer bij hen terug te leggen. Ouders kunnen de situatie veranderen. Het meebeslissen van ouders is daarom in de MDFT-aanpak een essentieel onderdeel van de oplossing. De gesprekken die de trainer/onderzoeker tijdens de trainingen met professionals voerde, bevestigden dit beeld. Professionals gaven aan dat wanneer de direct betrokkenen zich niet gehoord of begrepen hebben gevoeld in het gesprek over de vermoedens van onveiligheid (stap 3 Meldcode) dit een negatieve invloed heeft op de vervolgstappen. Die negatieve invloed uit zich onder andere in ouders en verzorgers die zich onttrekken aan vervolggelbesprekken met allerlei verschillende redenen, die een klachtenprocedure starten of de geboden hulp in het vervolg weigeren.

De MDFT-professionals zelf noemden ook het objectief bespreken van signalen zonder oordelen over de cliënt als een werkzame manier om het partnerschap met ouders op te bouwen. Hetzelfde geldt voor het zo snel mogelijk met ouders bespreken van signalen van onveiligheid en het expliciet aan ouders vragen wat hun mening is over het signaal of de signalen. De verhalen die professionals inbrachten tijdens de trainingen sluiten aan bij de ervaringen van de MDFT-professionals. Zo vertelden de professionals die deelnamen aan de trainingen dat het ze lukte om bij het bespreken van signalen van onveiligheid het partnerschap met ouders te behouden als zij samen met de ouders besluiten namen, als zij principes van hoor en wederhoor toepasten en als zij transparant waren over de signalen die zij zelf waarnamen of van derden kregen.

3. Bevindingen

In dit hoofdstuk volgen eerst onze bevindingen over hoe professionals stap 1 en 3 van de Meldcode toepassen en hoe zij in het uitvoeren van deze stappen het partnerschap met ouders en verzorgers proberen te ontwikkelen en te behouden. Daarna volgt een beschrijving van ervaringen van de vijf ervaringsdeskundigen.

3.1 Signaleren en registreren van vermoedens van onveiligheid (stap 1)

Uit de verkennende interviews en de trainingen blijkt dat professionals vermoedens van onveiligheid in een gezin in de meeste gevallen bespreken met een collega (stap 2). Soms is dit de aandachtsfunctionaris huiselijk geweld en kindermishandeling, soms een directe collega en soms een gedragswetenschapper binnen de eigen organisatie of een medewerker van Veilig Thuis.

Hoe professionals signalen van onveiligheid in kaart brengen, hangt mede af van via wie de signalen de professional bereiken, zo blijkt uit hun verhalen tijdens de trainingen. Wanneer de signalen afkomstig zijn van derden, zoals andere professionals of mensen uit het informele netwerk van het gezin, dan bespreken professionals de signalen altijd eerst met een collega. Op basis van zo'n gesprek besluiten zij dan of zij zelf de aangewezen persoon zijn om met het gezin in gesprek te gaan over de signalen van onveiligheid. Het komt ook voor dat ze het signaal terugleggen bij degene die het signaal gaf of dat ze Veilig Thuis consulteren.

Uit de gesprekken die plaatsvonden tijdens de trainingen blijkt dat professionals verschillend omgaan met het registreren van de signalen van onveiligheid. In sommige situaties registreren professionals welke signalen zij horen van een andere professional of iemand uit het netwerk van een gezin. Soms registreren zij welke vervolgactie zij aan het signaal hebben gegeven. In de meeste gevallen registreren professionals echter pas iets nadat zij stap 3 van de Meldcode hebben uitgevoerd en dus nadat zij met de ouders gesproken hebben over de signalen van onveiligheid. In de trainingen werden verschillende verklaringen gegeven voor het wel of niet registreren van de signalen. De verklaringen voor het wel of niet registreren, vallen buiten de scope van het onderzoek.

3.2 In gesprek gaan met het gezin over de vermoedens van onveiligheid (stap 3)

Voorafgaand aan dit onderzoek was al duidelijk dat professionals het moeilijk vinden om met ouders en verzorgers het gesprek aan te gaan over signalen van onveiligheid in het gezin. Onze observaties tijdens de trainingen en de interviews met professionals bevestigen dit beeld en laten zien wat professionals hier moeilijk aan vinden. Allereerst vertelden sommige niet precies te weten hoe ze het gesprek over vermoedens van onveiligheid moesten voeren. Dit speelt vooral in situaties waarin de cliënt ontkent. Professionals vertelden verder dat ze bang zijn dat, wanneer zij een gesprek aangaan over onveiligheid, de ouders het contact met hen verbreken uit angst voor een melding bij Veilig Thuis. Daarnaast gaven zij aan dat zij zich handelingsverlegen voelen in het voeren van een gesprek over onveiligheid en niet weten hoe dit aan te moeten pakken.

In de praktijk blijkt het regelmatig te gebeuren dat de werkrelatie tussen de professionals en de ouders onder spanning komt te staan als professionals beginnen te praten over onveiligheid. Tijdens de trainingen vertelden professionals bijvoorbeeld over ouders die een andere hulpverlener wilden, ouders die hulpverlening wilden beëindigen en ouders die zelfs alle vormen van hulpverlening in de (nabije) toekomst wilden vermijden. Een voorbeeld hiervan kwam van een professional die op school een gesprek voerde met een ouder over vermoedens van onveiligheid in het gezin. Na dit gesprek veranderde het contact tussen deze professional en de ouders. Ook sprak het kind niet meer met deze professional en zei het kind hem zelfs niet meer gedag als ze elkaar tegenkwamen. Een andere professional die op een school werkt, vertelde dat na een gesprek met de ouders het kind werd uitgeschreven en naar een andere school is gegaan. Tijdens het actualiteitencollege vertelde een hulpverlener dat een gesprek met een gezin over signalen van onveiligheid ertoe leidde dat hij niet meer welkom was en het gezin een andere professional wenste. Professionals met dit soort negatieve ervaringen met het bespreken van onveiligheid in een gezin hebben meer weerstand om dit bij vergelijkbare signalen in de toekomst weer te doen.

3.3 Wie moet contact hebben met ouders bij vermoedens van onveiligheid?

Tijdens de trainingen werd duidelijk dat veel professionals twijfelen of het wel hun taak of verantwoordelijkheid is om zelf met ouders in gesprek te gaan wanneer er signalen zijn van onveiligheid in het gezin. Professionals vragen zich dit in het bijzonder af wanneer zij niet zelf degene zijn die het signaal opvingen. Verder viel het tijdens de trainingen op dat professionals die al langer werkzaam zijn in het veld partnerschap met ouders meer zien als een vanzelfsprekendheid en een onderdeel van hun taak dan de minder ervaren professionals. De meer ervaren professionals gaan daardoor ook sneller en met meer vertrouwen met ouders het gesprek aan over signalen van onveiligheid dan de professionals met minder ervaring.

3.4 Succesvol partnerschap

Succesvol partnerschap is essentieel in het werken met gezinnen (Baginsky, 2023). Het blijkt allereerst belangrijk dat professionals goed luisteren naar het verhaal van ouders. Uit de gesprekken met de ouders die in het verleden hulp kregen vanwege vermoedens van onveiligheid in het gezin komt naar voren dat ze het belangrijk vonden dat het gesprek op een veilige plek plaatsvindt, zoals het kantoor van de organisatie waar de professional werkt. Ze vonden het in ieder geval noodzakelijk dat dit soort gesprekken face to face plaatsvinden en niet via de telefoon. Een derde punt dat uit de interviews naar voren kwam is dat het belangrijk is dat professionals geen oplossingen aandragen.

Deze drie voorwaarden voor het aangaan van een partnerschap met ouders en cliënten in het algemeen zijn niet nieuw. Het is bijvoorbeeld bekend dat wanneer professionals oplossingen aandragen, dit het vertrouwen van de cliënt in het eigen oplossend vermogen juist doet afnemen. Bij het bespreken van veiligheid in gezinnen lijkt het voor het partnerschap met ouders belangrijk om geen oplossingen aan te dragen.

De meer ervaren professionals zien 'het hebben van een goede werkrelatie' – ofwel succesvol partnerschap – als voorwaarde voor het bespreken van vermoedens van onveiligheid. Dit zijn professionals die vanaf het eerste gesprek partnerschap pogen te realiseren en dit gedurende het traject ook continu in het vizier houden. Deze professionals vertelden tijdens de trainingen dat het ze lukt om in een gesprek naast de ouders te staan en vanuit daar een proces te faciliteren waarin de ouders meebeslissen over het vervolg van de ondersteuning. Ze hebben het idee dat het partnerschap dat zij al vanaf het begin van de ondersteuning met een cliënt opbouwen ruimte schept om in stap 3 van de Meldcode de signalen van onveiligheid te bespreken. Andersom vertelden de professionals tijdens de interviews dat een slechte of matige band met ouders hen ervan weerhoudt om met ouders het gesprek over onveiligheid aan te gaan.

Of professionals in stap 3 van de Meldcode signalen van onveiligheid met ouders bespreken lijkt dus mede afhankelijk van het partnerschap dat zij al met hen hebben. Dit beeld werd bevestigd tijdens de trainingen: professionals die al hulp bieden aan ouders of een gezin bespreken signalen van onveiligheid meteen zelf met ouders en pakken die samen met de ouders aan. Wanneer ouders de signalen ontkennen, maar de professional vermoedens houdt van een onveilige situatie, consulteert hij of zij in de meeste gevallen een directe collega, een aandachtsfunctionaris huiselijk geweld en kindermishandeling, een gedragswetenschapper of Veilig Thuis. Ook deze professionals kiezen er soms voor om het signaal nog niet actief op te pakken omdat zij bang zijn dat ze daarmee het contact met het gezin verliezen, zo blijkt uit inbreng van de professionals in de trainingen.

3.5 Ervaringsdeskundigen over het partnerschap met professionals

De individuele interviews met de vijf ervaringsdeskundigen geven eerste inzichten in hoe ouders de gesprekken ervaren met professionals over onveiligheid in hun eigen gezin. Dit geeft informatie over welke handelingen van professionals bijdragen aan een constructief partnerschap met ouders en verzorgers, en welke handelingen hier niet aan bijdragen of dit partnerschap zelfs schaden.

Wat wel werkt

De ervaringsdeskundigen vertelden dat ze het waardeerden wanneer professionals naast het bespreken van de vermoedens van onveiligheid tevens een luisterend oor boden. Een van hen vertelde bijvoorbeeld: 'In zo'n situatie heb je iemand nodig die eventjes naar jouw verhaal wil luisteren. Diegene hoeft het niet te voelen, maar gewoon te begrijpen.' Het was voor de ervaringsdeskundigen van betekenis als professionals begrip en empathie toonden voordat zij spraken in termen van oplossingen. Wat volgens de ervaringsdeskundigen bijdroeg aan het partnerschap was als professionals doorvroegen om zo een zo concreet mogelijk beeld te krijgen van de situatie. Uit de interviews met de ervaringsdeskundigen is af te leiden dat een veilige omgeving voor een gesprek eveneens bijdroeg aan een gevoel van partnerschap met de professionals. Bijvoorbeeld een afspraak die plaatsvond op het kantoor van de professional en niet thuis bij de ervaringsdeskundige.

Wat niet werkt

De ervaringsdeskundigen vertelden ook over acties van professionals die in hun ervaring niet leidden tot partnerschap bij signalen van huiselijk geweld. Een daarvan is als professionals oplossingen aandroegen. De ervaringsdeskundigen vertelden dat professionals hun adviseerden om de politie te bellen of dat ze moesten verhuizen (naar een andere stad). Deze oplossingen klinken mogelijk als de meest veilige keuze, maar waren voor hen een te grote stap. Voor een deel van de ervaringsdeskundigen was het gevolg hiervan dat zij destijds afhaakten bij de hulpverlening. Ze vertelden ook dat, wanneer professionals oplossingen aandroegen, zij zich niet serieus genomen voelden omdat ze niet werden gevraagd om mee te denken over de oplossingen. De ervaringsdeskundigen vertelden verder dat ze zich ook niet serieus genomen voelden als professionals gesprekken met hen wilden voeren via de telefoon of als professionals niet doorvroegen over signalen. Verschillende ervaringsdeskundigen gaven aan dat als professionals hadden doorgevraagd, zij daar ook eerlijk op geantwoord zouden hebben. Het vraagt moed en vermogen tot handelen van de professionals om deze ongemakkelijke gevoelens te overwinnen en te weten hoe zij door kunnen vragen over de signalen om een completer beeld te krijgen van de situatie en de veiligheid beter te kunnen beoordelen. Daar waar we uit de observaties bij de trainingen opmaakten dat professionals het moeilijk vinden om met ouders het gesprek aan te gaan over signalen van onveiligheid, is deze bevinding een aanwijzing dat het *niet* zorgvuldig bespreken van de signalen het partnerschap met ouders juist nog meer beschadigt.

4. Conclusie en aanbevelingen

In dit participatieve actieonderzoek onderzochten we hoe professionals bij het toepassen van de Meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling een constructief partnerschap met ouders kunnen behouden. Antwoord op deze vraag is nodig omdat professionals zich handelingsverlegen voelen bij het voeren van gesprekken met ouders over vermoedens van onveiligheid in hun gezin. Terwijl juist op die momenten een goede verstandhouding tussen professional en ouders van belang is.

In dit laatste hoofdstuk wordt eerst de hoofdvraag beantwoord. Vervolgens presenteren we de eerste versie, de betaversie, van de *Check je Gesprek-Tool* die is ontwikkeld op basis van de bevindingen van dit onderzoek. De *Check je Gesprek-Tool* ondersteunt jeugdprofessionals tijdens het toepassen van de Meldcode en tegelijkertijd realiseren en behouden van partnerschap in het gesprek met ouders en verzorgers. Ten slotte volgen nog twee aanbevelingen voor landelijk beleid rondom de Meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling.

4.1 Beantwoording hoofdvraag

Hoe kunnen jeugdprofessionals de stappen 1 en 3 van de Meldcode zo uitvoeren dat zij het partnerschap met ouders en kinderen behouden en zo bijdragen aan een positieve ontwikkeling van de kinderen?

Uit de participatieve observaties tijdens de trainingen voor jeugdprofessionals blijkt dat een deel van hen nog steeds drempels ervaart om met ouders een gesprek aan te gaan over vermoedens van onveiligheid in het gezin. De observaties bij de trainingen geven hierdoor met name inzichten in de handelingsverlegenheid en de afwegingen die professionals maken voordat zij met ouders een gesprek aangaan over onveiligheid. Professionals blijken vooral af te wegen of zij zelf wel de juiste persoon zijn om het gesprek over vermoedens van onveiligheid met ouders te voeren. Vooral wanneer de vermoedens afkomstig zijn van andere professionals of iemand uit het informele netwerk van het gezin. Professionals gaan makkelijker het gesprek aan met ouders als ze zelf vermoedens hebben over onveiligheid in het gezin of als ze al langer hulp geven aan het gezin. In deze situaties is het bespreken van de onveiligheid in de ogen van de professionals juist een onderdeel van het partnerschap met de ouders. Maar ook dan zijn zij nog weleens bang dat het bespreken van de signalen hun contact met de ouders kan verslechteren of zelfs beëindigen.

De participatieve observaties tijdens de trainingen gaven enige informatie over hoe professionals bij het toepassen van de Meldcode het partnerschap met ouders behouden. De interviews met de professionals uit het MDFT-team en de interviews met de ervaringsdeskundigen die in het verleden hulp kregen bij vermoedens van onveiligheid gaven hier meer aanwijzingen voor.

Er worden drie voorwaarden genoemd voor het aangaan van partnerschap, namelijk:

- Goed luisteren
- Veilige locatie om het gesprek aan te gaan. Bij voorkeur live
- Geen oplossingen aandragen tijdens het bespreken van onveiligheid

Dit wordt in de praktijk vaak wel gedaan gezien de professionele normen en de verantwoordelijkheid die een professional heeft. In dit actieonderzoek signaleerden wij een spanningsveld tussen de verantwoordelijkheid die de professional hoort te nemen conform de Wet Meldcode en de voorwaarden om succesvol partnerschap aan te gaan.

4.2 Samenvattende conclusie en ontwikkeling tool

Samenvattend laat ons onderzoek zien dat het toepassen van de Meldcode in partnerschap met ouders veel meer is dan het uitvoeren van een stappenplan bij vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling. In de ervaring van de professionals die de training volgden omschrijft de Meldcode wat ze bij vermoedens van onveiligheid in een gezin moeten doen maar niet *hoe* ze dat moeten doen. Zeker als het gaat om het partnerschap met ouders.

Daarom hebben wij de *Check je Gesprek-Tool* ontwikkeld die professionals die werken met de Meldcode helpt om succesvol partnerschap in het gesprek met ouders te realiseren en behouden. Hiermee bedoelen we een gelijkwaardig partnerschap waarin de ouders zelf de regie blijven ervaren

over het creëren van een veiliger situatie. De Tool zal in de praktijk getest worden door professionals. De Betaversie van de *Check je Gesprek-Tool* is te downloaden en bevat tips voor succesvol partnerschap in gesprek met ouders tijdens het toepassen van de Meldcode. De tips zijn gebaseerd op de ervaringen die professionals deelden tijdens de trainingen en de andere uitkomsten uit dit onderzoek.

4.3 Beleidsaanbevelingen

Naast de praktische Tool hebben wij twee beleidsaanbevelingen. De eerste beleidsaanbeveling is de inhoud van de trainingen over het toepassen van de Meldcode te uniformeren. Momenteel zijn er geen specifieke eisen waar het programma van een training Meldcode aan moet voldoen.

Wij veronderstellen dat wanneer er meer (ervarings-) oefeningen over het realiseren en behouden van partnerschap in gesprek met ouders worden toegevoegd aan het programma, dit de leeropbrengsten en het gebruik van de Meldcode optimaliseert. Wellicht is het mogelijk om verplichte onderdelen in het programma van de training Meldcode vast te stellen. Het SKJ (Stichting Kwaliteitsregister Jeugd) kan bij de accreditatieaanvraag hierop toetsen met behulp van een toetsingskader. Dit zorgt ervoor dat alle trainingen waar en door wie ze ook gegeven worden aan dezelfde standaard voldoen. Zo'n toetsingskader zou op een simpele manier ontwikkeld kunnen worden. Dit leeratelier kan zowel een trainingshandleiding als een toetsingskader aanbieden. Het leeratelier zal deze aanbeveling aan het SKJ en de beroepsverenigingen voorleggen.

De tweede beleidsaanbeveling is dat de VWS Meldcode-app om een actualisatie of doorontwikkeling vraagt. Per stap is het bijvoorbeeld nodig om links toe te voegen naar relevante stukken ter ondersteuning van het handelen van professionals tijdens het toepassen van de Meldcode. Dat kan een link zijn naar oplossingsgerichte vragen of naar de handreiking participatie van kinderen in de Meldcode. Dit leeratelier zal deze aanbeveling aan VWS voorleggen.

Bijlage 1 - Literatuur

Baginsky, M. (2023). *Parents view on improving relationships with their social workers*. Journal of Social Work Volume 23, Issue 1, 2023, 3-162

Bakker, H., Nhass, H. (2018). *Integrale gezinsaanpak MDA++ Wie kinderen wil beschermen moet het geweld tussen ouders stoppen*. Jaarboek voor het Tijdschrift voor Sociale Vraagstukken. Movisie.

Geraadpleegd op 1 juni van:

<https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/2018-04/Jaarboek-tsv-hoofdstuk-integrale-gezinsaanpak-mda.pdf>

Daamen, W. (2017). *Partnerschap met ouders: wat werkt*. Nederlands Jeugdinstituut.

De Winter, M., & Reijneveld, S.A. (2012). *Hoe maak je een partnerschap met ouders?* Kind en adolescent 33(3), 144-154.

GGD Haaglanden (2018). *Evaluatie Meldcode Haaglanden: op naar het volgende station! Eindrapportage evaluatie borging en implementatie meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling regio Haaglanden*. Public Result B.V.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2016, november). *Basismodel Meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling: Stappenplan voor het handelen bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling*. Geraadpleegd op 1 juni 2023 van:

<https://www.huiselijkgeweld.nl/publicaties/rapporten/2016/11/01/basismodel-meldcode-huiselijk-geweld-en-kindermishandeling>

Ridderbos-Hoving, C., Frederiks, B., Veen, C., Tingen, A., Beukers, M., Geertsema, J., Dijk, P., Woestenburg, N. & Winter, H. (2020, april). *Evaluatie Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling*. Den Haag: ZonMw.

Steege, M. (2018, juni). *Afwegingskader meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Voor de beroepsgroep pedagogen, psychologen, (psycho-)therapeuten, sociaal werkers en jeugd- en gezinsprofessionals*. Geraadpleegd op 1 juni 2023 van:

https://www.meldcodehaaglanden.nl/media/1086/meldcode_afwegingskader_okt_2018-pedagogen-psychologen-psycho-therapeuten-sociaal-werkers-en-jeugd-en-gezinsprofessionals.pdf

Stikkelbroek, Y. (2014). *De asymmetrische relatie tussen hulpverlener en client*. Maandblad Geestelijke Volksgezondheid, 69(10), 8-21.

Yardley, L., & Kendall, E. (2013). *Empowerment and partnership: A critical exploration of their relationship in mental health services*. Journal of Psychiatric and mental Health Nursing, 20(8), 675-681.

Bijlage 2 - De vijf stappen van de Meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling

Stap in de Meldcode	Beschrijving van deze stap
Stap 1. Signalen in kaart brengen	Wanneer professionals vermoedens hebben van huiselijk geweld of kindermishandeling in een gezin, dan brengen zij eerst de signalen hiervan in kaart. Professionals die enkel met ouders werken doen daarbij een kindcheck. Dit houdt in dat de professional nagaat of er kinderen zijn en hoe het met hun veiligheid is gesteld. Wanneer er daadwerkelijk signalen zijn van huiselijk geweld of kindermishandeling dan moet de professional deze signalen vastleggen. De professional moet daarnaast ook de inhoud van gesprekken over de signalen vastleggen, evenals de uitgezette acties en de besluiten die hij of zij erover neemt. Hierbij gaat het ook over informatie die de signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling weerleggen. Professionals volgen hierbij de protocollen vanuit hun eigen organisatie.
Na Stap 2. Collegiale consultatie	Om de in kaart gebrachte signalen te duiden moeten professionals hierover een collega consulteren met expertise op dit thema. Voor de duiding kan een professional ook contact opneemt met Veilig Thuis.
Stap 3. Gesprek met de cliënt	In deze stap bespreekt de professional zo snel mogelijk de signalen met de cliënt en andere relevante betrokkenen. In dit gesprek vraagt de professional de cliënt ook om een reactie op de signalen en vertelt de professionals zijn of haar interpretatie van de signalen (Ministerie van VWS, 2016). Het is de bedoeling dat de professional een gesprek voert met zowel de ouders als de kinderen, maar de professional kan ook afzien van een gesprek met een van beide. Dit gebeurt bijvoorbeeld als door een gesprek de veiligheid van de cliënt, andere betrokkenen of de professional in het geding komt, als de professional verwacht dat een gesprek leidt tot het afhouden of beëindigen van reeds ingezette of toekomstige hulp, of als een gesprek leidt tot een mogelijke vertrouwensbreuk tussen de professional en de cliënt. Met de keuzes voor het wel of niet voeren van gesprekken en voor de manier waarop de professional de gesprekken met de ouders, verzorgers en kinderen voert is stap 3 in de Meldcode cruciaal voor het partnerschap tussen professional en ouder en verzorgers.
Stap 4. Wegen	In deze stap weegt de professionals het risico, de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling op basis van de informatie uit de stappen 1-3. Hierbij kan de professional gebruikmaken van een risicotaxatie-instrument dat signalen, waarnemingen en uitkomsten uit de gesprekken zo objectief mogelijk weegt. De wet Meldcode schrijft niet voor welk risicotaxatie-instrument professionals moeten inzetten. Organisaties kunnen dus zelf kiezen welk instrument zij hiervoor gebruiken. In deze stap moeten professionals ook een deel van het afwegingskader vanuit de eigen beroepsgroep toe passen. Het afwegingskader bevat 5 vragen, waarvan professionals de eerste twee vragen in deze stap moeten beantwoorden. Deze vragen luiden 'Heb ik op basis van de stappen 1 t/m 4 van de Meldcode een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling?' en 'Heb ik een vermoeden van of is er sprake van acute of structurele onveiligheid?'

Stap 5. Beslissen

In deze stap neemt de professionals het besluit of het nodig is om melding te maken van de situatie en of het daarnaast ook mogelijk is om zelf hulp te bieden of te organiseren. De laatste drie vragen in het afwegingskader helpen de professional met deze beslissing. De drie vragen gaan over of de professional denkt zelf in staat te zijn om effectieve en passende hulp te bieden of organiseren, of de professionals verwacht dat de betrokkenen mee zullen werken aan de geboden of georganiseerde hulp en of de professional verwacht dat de hulp zal leiden tot duurzame veiligheid in het gezin.
